

Upravo je iz štampe izašla knjiga

KONNERSREUTH U SVJETLU PSIHOLOGIJE RELIGIJE

od univ. doc. dr. VILIMA KEILBACHA

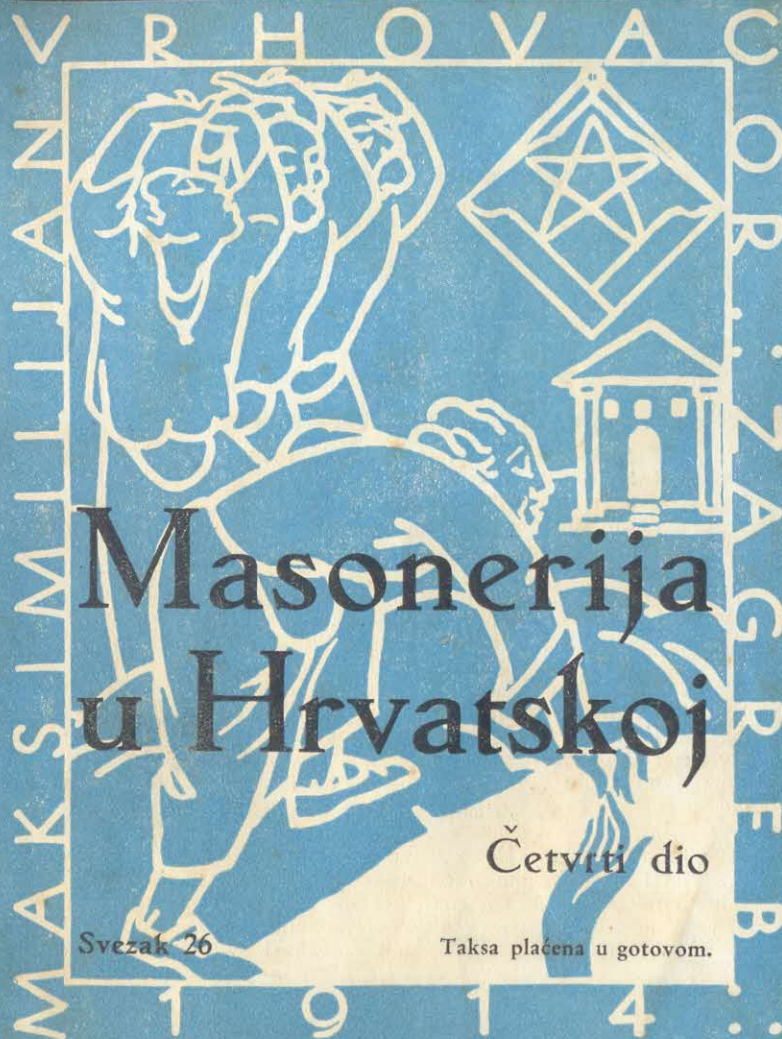
Ova će knjiga zainteresirati svakoga, radi privlačivog i naučnog objašnjavanja pojava, koje se zbivaju na Tereziji Neumann. Čudnovate naime pojave, o kojima se u ovoj knjizi naučno raspravlja, privlače svakoga, i bez sumnje će autor svojom erudicijom i načinom raspravljanja zadovoljiti i ljude najvećih znanstvenih zahtjeva. Pisana je tako jasnim i glatkim stilom da će svi moći s lakoćom slijediti misli ove nada sve interesantne, i, kod nas, jedinstvene knjige.

Cijena je knjizi 10 dinara, povjerenici »Moska« i knjižare dobivaju 25% popusta. Narudžbe prima

ZBOR DUHOVNE MLADEŽI ZAGREBAČKE

Zagreb, Kaptol 29

Moderna Socijalna Kronika

Masonerija u Hrvatskoj

Četvrti dio

Svezak 26

Taksa plaćena u gotovom.

Zagreb 1936 / Ovaj svezak stoji Din 3.-

MOSK

»Modernu socijalnu kroniku« ureduju i izdaju zajednički H. K. A. »Domagoj« u Zagrebu i Zbor D. M. Z. Mosk želi upozoriti hrvatsku javnost na opasnosti, koje našem narodu prijete od pogubnih ideja kapitalista, masonerije i marksista svih struja.

DOSADA SU RASPRODANI OVI SVESCI:

Sv. 1.—2. »Za obnovu socijalnog poretka«. Tri izdanja. — Sv. 3. Dr. A. Matijević: »Zašto u Njemačkoj progone Židove?« — Sv. 4. Dr. B. Perović: »Kapitalizam«. Dva izdanja. — Sv. 5. »Što je masonerija?«. Drugo izdanje. — Sv. 6. »Masonerija u Hrvatskoj« I. dio. — Sv. 7. Rys: »Kominternu«. — Sv. 8. Dr. B. Perović: »Marksizam«. — Sv. 9. Lyszenko: »Ukrajina u pandžama zvijeri«. — Sv. 12. Rys: »Tko vlada u Rusiji?« — Sv. 13. »Židovska masonerija«.

MOGU SE DOBITI OVI SVESCI:

Sv. 10. Bielawski : »Novi rat Rusije i Japana?« Din 3.—
Sv. 11. I. S. Nilov: »Selo u Rusiji« Din 3.—
Sv. 14. Jan Jinar: »U Meksiku...« Din 3.—
Sv. 15. Kako piše gospodin M. Krleža? Din 3.—
Sv. 16.—17. Dr. S. Zimmermann: »Od materijalizma
k religiji« Din 4.—
Sv. 18. Komunisti protiv vjere Din 3.—
Sv. 19. Dr. B. Perović: Boljševizam Din 3.—
Sv. 20. Masonerija u Hrvatskoj II. dio Din 3.—
Sv. 21. Masonerija u Hrvatskoj III. dio Din 3.—
Sv. 22. RYS: Komunisti u Hrvatskoj Din 3.—
Sv. 23. Dr. B. Perović: Komunističke krilatice Din 3.—
Sv. 24. Prof. P. Grgec: Matija Gubec Din 3.—
Sv. 25. Dr. B. Perović: Nova komunistička taktika
na djelu Din 3.—

U PRIPREMI SU OVI SVESCI:

»Što je masonerija« (Novo posve preudešeno izdanje). — »Masonerija i hrvatska emigracija«. — »Pozitivna kršćanska socijalna nauka«. — »Psihoanaliza«. — »Marks i Hrvati«. — »Dr. Ante Starčević«. — »Korporativizam«. — »Španjolska«. — »Almanah Mosk«. — »Fizika i kršćanski svjetovni nazor«.

NARUDŽBE SLATI NA ADRESU: UPRAVA »MOSK«, ZAGREB, Kaptol 29.

MOSK

MODERNA SOCIJALNA KRONIKA

Godina III.

Studeni 1936.

Svezak 26.

Svezak 26. donosi ovaj sadržaj:

Masonerija i svjetski rat	3
Masonerija trguje s Dalmacijom	6
Londonski ugovor, pravoslavna Rusija, masonerija i g. Pašić	8
Talijanska i mađarska „braća“ na račun Hrvata	9
Jugoslavenski Odbor	12
Dr Hinko Hinković	13
Dr Franko Potočnjak	16
Rad zagrebačkih masona iza korote za Franjom Josipom	20
Stockholmska konferencija	22
Sukobi u masoneriji	24
Masonska „vaskrs“!	28
Popis slobodnih zidara	30

SVEZAK STOJI DINARA 3.—

MOSK izlazi deset puta godišnje. Pretplata na seriju od 10 kom. Din 20. — Za uredništvo i vlasnika odgovara: Danijel Uvanović, Zagreb, Trenkova ul. 1, II. — Tisak Nadbiskupske tiskare u Zagrebu, Kaptol 27. — Za tiskaru odgovara Stjepan Marinović, Zagreb, Kamalofova ulica 16. — Narudžbe, novac i reklamacije šalju se na upravu: Zagreb, Kaptol broj 29

NAKLADA MOSK / UREDNIŠTVO: ZAGREB, TRENKOVA ULICA 1/II

TISAK NADBISKUPSKE TISKARE U ZAGREBU, KAPTOL 27 - ZA TISKARU
ODGOVARA: STJEPAN MARINOVIĆ, ZAGREB, KAMAUFOVA ULICA 16

Masonerija i svjetski rat

Dok su zagrebačku masoneriju stizavali teški gubici (žalobni rad za pok. Franjom Josipom, vidi str. 31. III. dio Masonerije u Hrvatskoj), dotle su se u inozemstvu ponajviše krivnjom masonerije odigravali po Hrvate sudbonosni događaji. Na pitanju sarajevskog atentata (vidi str. 26. III. dio M. u H.) buknuo je svjetski rat. Italija je početkom rata ostala privremeno neutralna. Njezinu vanjsku politiku vodio je mason di San Giuliano (1893. stupio je slobodnozidarski savez kao član rimske lože »Universe«). On je na glas o smrti Franje Ferdinanda rekao ruskom carskom poslaniku u Rimu Krupenskom: »Zločin je gnjusan, ali mir svijeta to ne će žaliti.« Svjetska naime masonerija odahnula je na vijest o umorstvu austro-ugarskog prijestolonasljednika smatrajući ga svojim zakletim neprijateljem. Kad je buknuo rat, jedna od glavnih zadaća antantinih vlasti bila je da Italiju dobije na svoju stranu bilo uz koju cijenu. U tu svrhu odlično je poslužila masonerija.

Talijanskim javnim životom, parlamentom i štampom vladala je masonerija od ujedinjenja Italije pa sve do dolaska fašizma. Engleskim i francuskim državicima, koji su bili od reda masoni, odlučno su poslužile masonske veze, da Italiju usprkos toga, što je većina parlamenta bila neutralistička, t. j. ni za

jednu stranu, uvedu u tabor protiv centralnih vlasti. Osobito su bile intimne veze između Francuskog Velikog Orijenta i Talijanskog Velikog Orijenta. Izaslanik Talijanskog Velikog Orijenta br. Eugenio Chiesa došao je odmah u Pariz, da s tadašnjim predsjednikom francuske vlade »bratom« Reneom Vivianiem izradi plan za kampanju, koja bi navela Italiju, da stupi u rat na stranu antante. Francuski poslanik u Rimu Camille Barrere dijelio je talijanskim masonima šakom i kapom za njihovu antiaustrijsku i antinjemačku agitaciju. Talijanski Veliki Orijent, koji je bio glavni podržavatelj korupcije u talijanskom javnom životu, umješno je znao iskorišćavati darežljivost francuske »braće«. Čim bi naime iz Pariza dolazile manje pošiljke zlata, odmah bi u talijanskoj masonskoj štampi popuštala propaganda za ulazak Italije u rat.

Sa strane antantinih vlasti stavljane su razne ponude Italiji, da je dobiju na svoju stranu, ali tada već na smrt bolesni markiz di San Giuliano nije se mogao opredijeliti, jer Italija još nije bila ni vojnički spremna, niti je situacija na ratištima bila jasna. Osim toga trebalo je zagrijati javno mišljenje za rat na strani Antante i tu je zadaću dobila talijanska masonerija. Talijanska diplomacija stala je sondirati teren u Londonu, Parizu i Petrogradu, da vidi, što bi Italija dobila, kad bi pritekla u pomoć antanti. Između antantinih prijestolnica dogovoreno je, da će se pregovori s Italijom voditi u Londonu, gdje je vodio vanjsku politiku sir Edward Grey, član »Apollo University Lodge 375« u Oxfordu. Ruski ministar vanjskih poslova Sazonov dao je ruskom poslaniku u Rimu Krupenskom ove direktive: Srbiji je potreban izlazak na more i zato u pregovorima s Italijom treba

ostaviti po strani svako prenaplo obećanje glede dalmatinske obale, »koja je gotovo čitava naseljena Srbima i Hrvatima«.

U Italiji je štampa, kojom su dirigirali masoni, kao »Corriere della Sera« i »Secolo«, već tražila, da Italija stupi u rat protiv Austrije i tako dobije Trst, Istru, Trient i Dalmaciju. Sin velikog masona Garibaldia, koji se toliko borio protiv Kvaternika, Pepino Garibaldi, sam također mason, organizirao je u Nizzi talijanske dobrovoljce, koje bi francuska flota iskrcala u Boki Kotorskoj, da zauzme Dalmaciju. Na glas, da se sprema iza diplomatskih kulisa izdaja hrvatske Dalmacije, tadašnji hrvatski emigranti dr. Ante Trumbić, Ivan Meštrović i sada pokojni Fran Supilo poduzeli su u Rimu korake kod antantinih poslanika, da ih obavijeste o hrvatskom karakteru Dalmacije. Oni su posjetili i ruskog carskog poslanika Krupenskoga, koji nije imao ni pojma, koje su narodnosti stanovnici Dalmacije. O njihovoj audijenciji kod Krupenskog iznosi Milada Paulova u svojoj knjizi »Jugoslavenski odbor« (str. 15.) ovo: »Kao svi Slaveni i oni (emigranti) su stupili u rusku ambasadu s oduševljenjem pa i s pretpostavkom, da će tu naći utjehe i umirenja i da će čuti, kako Rusija u onom sudbonosnom času uzima k srcu njihove opravdane želje sokoleći ih u težnji za oslobođenjem od tuđinske vlasti. Mjesto svega toga nisu naišli ni na razumijevanje svoje narodne stvari, a da zlo bude još veće, niti na zanimanje.« Kasnije je Krupenski ponudio talijanskoj vladi u ime ruskog cara, da će Rusija pustiti na slobodu i uputiti u Italiju sve dotadašnje zarobljenike talijanske narodnosti iz Trsta, Istre i Dalmacije za dokaz, da su te zemlje talijanske.

Masonerija trguje s Dalmacijom

Za vrijeme tih razgovora i pregovora 16. listopada 1914. umro je u Rimu talijanski ministar vanjskih poslova mason markiz di San Giuliano. (Pred smrt su njegove dvije kćeri zatražile za nj blagoslov od pape Benedikta XV. a on mu ga je dao.) Njega je naslijedio opet mason Sidney Sonnino, koji je porijetlom levantinski židov. On je već aktivnije stao voditi pregovore i pripremati kasniji Londonski ugovor. Sonnino je pregovarao na obje strane i sa centralnim vlastima i sa antantom i gledao, tko će dati više i kome će se prikloniti pobjeda. Razumljivo je, da Austrija nije mogla mnogo nuditi Italiji, kad se radilo o njezinim krajevima, iako ju je na velika popuštanja silila saveznica Njemačka. (Misija kneza Bülowa u Rimu!) Glavni faktor u diplomaciji, koji je silio na koncesije Italiji i davao joj Dalmaciju, bio je mason Grey, engleski ministar vanjskih poslova. On nije htio, da se preko jedne države Srba, Hrvata i Slovenaca na Jadranskom moru ugnjezdi Rusija i zato je dalmatinsku obalu radije vidio u talijanskim, nego po njegovu mišljenju u ruskim rukama. S druge strane Rusija nije branila Dalmaciju od preuzimanja talijanske masonerije. Ruske novine zbog zabrane vlade nijesu smjele uopće što pisati o Dalmaciji, da se ne bi uznemirila Italija. Glavni razlog, zbog kojeg je ruska vlada žrtvovala Dalmaciju u kasnijem londonskom ugovoru, jest onaj, koji iznosi Milada Paulova u već spomenutoj knjizi »Jugoslavenski odbor« (str. 42.).

»U Rusiji se jugoslavensko ujedinjenje u bivstvu nije željelo. Sazonov (ruski ministar vanjskih poslova) napokon je bio voljan, da udovolji srpskim

željama i da pristane, da se pripoji Hrvatska (Banovina) srpskim zemljama, ali i njemu se u prvom redu radilo o Srbiji i o ujedinjenju srpskog i pravoslavnog elementa. Ruska državna politika i ruska slavenofilska javnost gojile su tradicije o dvojakom slavenstvu, katoličkom i pravoslavnom, pa su ga ljubomorno čuvale, bojeći se, da se ono ne pomuti, ako se pomiješa s nepravoslavnim elementima. Tako se Rusi nijesu oduševljavali ni za to, da Hrvati uđu u srpsku državu. Ruski su diplomati, na pr. Izvoljski, direktno izjavili, da Rusija ne može nikada dopustiti ujedinjenje Hrvata sa Srbijom. Sazonovljeva politika pobuđuje dojam, da je on — brinući se u prvom redu za Veliku Srbiju — bio sklon, da po želji same Srbije dobije za nju i dio Hrvata (Banovinu) — otprilike toliko, koliko bi srpska država mogla apsorbirati. Rusija je vjerovala Srbiji. Srbija je decenije vodila rusofilsku politiku, pa je Rusija bila uvjerena, da se može pouzdati u dinastiju Karađorđevića i Pašićev radikalski kabinet. Ali ako se pridruži hrvatski elemenat, bojala se Rusija i za svoj utjecaj u Srbiji.«

Dalje Milada Paulova (str. 77.) iznosi izjave, koje je u tom smislu dao Izvoljski, ruski poslanik u Parizu. On je početkom svibnja g. 1915. rekao dru Trumbiću: da je baza ruske državne politike pravoslavlje i da Rusija iz razloga državne politike ne može dopustiti, da se Hrvati i Slovenci združe s pravoslavnim Srbima u jednu državu. Katolici su kulturni, reče on, a pravoslavni zaostali pa bi kao kulturniji elemenat dobio premoć u toj zajedničkoj državi; da potpuno povjerenje Rusije uživaju samo pravoslavni Srbi i da ona ne može dopustiti zajedničku državu, na koju se ne bi mogla osloniti. Na

pitanje, što će biti od Hrvatske (Banovine), Izvoljski ne dade odgovora.

Još je odlučnije Izvoljski rekao Steedu, uredniku londonskog »Timesa«: »Ne možemo katolike združiti s pravoslavcima. Hrvati neka ostanu sami za sebe.«

Londonski ugovor, pravoslavna Rusija, masonerija i Pašić

Daljni faktor, koji je pored masonerije kriv, što je došlo do londonskoga ugovora, jest Pašić, tadašnji srpski ministar-predsjednik. Njemu je pred očima lebdio ideal Velike Srbije. Pravi njegov program bilo je okupljanje svih Srba u Veliku Srbiju. U diplomatskim pregovorima prvih dana rata Pašić je tražio, da se Srbija proširi Bosnom i Hercegovinom i da dobije izlaz na Jadransko more. Nadalje Pašić nije bio protiv toga, da se Srbija proširi još nekim hrvatskim zemljama. Radi toga se Pašić nije previše uzrujavao na glasine o sklapanju londonskog pakta, jer je i on smatrao, da je Srbiji ostalo dosta, a za Hrvate, jer su katolici, nije se mnogo brinuo kao ni ruska diplomacija, čije je koncepcije sasvim dijelio.

U takvim je prilikama potpisan 26. travnja 1915. tajni londonski ugovor. On je dodjeljivao Italiji u slučaju pobjede antante među ostalim: Trst, Gorišku, Gradišku, čitavu Istru od Kvarnera uključivši amo Volosko i otoke Cres i Lošinj, zatim teritorij od Snježnika do obale, tako da bi Italiji pripali Kastav i Matulje, zatim Dalmaciju do rta Ploče (kod Trogira), te otoke na sjeveru i zapadu Dalmacije. Za Hrvatsku je predviđao londonski ugovor: u sjevernom Jadranu svu obalu od Voloskoga zaliva na istarskoj granici do sjeverne dalmatinske granice uključivši

Rijeku s kotarom i čitavo Hrvatsko Primorje s Novim i Karlobagom te otoke Krk, Prvić, Sv. Grgur, Goli i Rab, Srbiji i Crnoj Gori prepušta svu obalu od rta Ploče do rijeke Drima s lukama i otocima.

Talijanska masonerija bila je oduševljena london-
skim ugovorom, jer je po njemu imala pripasti Italiji čitava jadranska obala od Trsta do Trogira, osim Hrvatskoga Primorja. Za cijenu odstupanja čisto hrvatskih krajeva dobila je svjetska masonerija uz blagoslov pravoslavne Rusije na svoju stranu Italiju, koja je bila u rukama masona. Sada je trebalo oduševiti za rat i talijanski narod i tu je ulogu preuzela na sebe talijanska masonerija, koja je pod iskusnom glumačkom režijom Gabriella d'Annunzia priredila niz orijaških »nacionalnih« kongresa, na kojima je uz službeno vodstvo loža i u sjeni njezinih barjaka proglašavana potreba intervencije protiv Austrije, a za »oslobođenje« Dalmacije, Istre, Trsta, Gorice i Gradiške. Ta agitacija doživjela je vjeh 5. svibnja 1915. g. otkrićem Garibaldijeva spomenika u Quarto, gdje je Talijanski Veliki Orijeat proglasio »civilnu mobilizaciju« masonerije za »oslobođenje potlačene braće« i gdje je d'Annunzio okružen zelenim ložinim zastavama uz neopisivo oduševljenje prisutnih masona aklamirao Zadar, Split i Dubrovnik kao »biserje na ogrlici majke Italije« a Jadransko more kao »mare nostro«.

Talijanska i mađarska »braća« na račun Hrvata

Dok je talijanska masonerija na ovaj način »humano« određivala ratne ciljeve Italije, dotle je u sjeni Konsulte mason barun Sonnino nećujno, ali uporno stavljao u pokret i druge masonske poluge za oživo-

tvorenje »svetog egoizma«, koji je on proglasio. Dije-
leći staru mržnju i prezir talijanskih liberala i masona
iredentista protiv Hrvata, koje je smatrao glavnim
osloncem Austrije, Sonnino je pomišljao na to, da se
u budućnosti Italija osloni u svrhu proširenja svoga
upliva u srednjoj Evropi na Madžare, koji su još od
Kossuthova doba važili za Talijane kao buntovan i
tobože liberalan narod sa starim italofilskim tradi-
cijama. Ista ta pomisao javila se naravno sama od
sebe i kod nekih madžarskih opozicionih i vladinih po-
litičara. Sam ugarski ministar predsjednik grof Stje-
pan Tisza, inače nemason, — kako se vidi iz Tiszinih
pisama, koje je izdala Madžarska akademija, — na
ponuku odsječnog šefa u c. i kr. ministarstvu vanjskih
poslova iz Friedjungove afere dobro poznatog grofa
Janosa Forgacha odlučio se poslužiti masonskim ve-
zama, da ispipa bilo ne samo talijanskih, nego i ru-
munjskih političara. U tu svrhu poslao je Tisza u
Rumunjsku, koja je također bila neutralna, zamje-
nika velikog meštra Simboličke velike lože Ugarske
dra Jenöa Csukassya, onog istog, koji je tako često
dolazio u Zagreb na razne ložinske parade. (Eugen
Lennhoff; Die Freimaurer, str. 257).

Madžarski masoni već početkom rata stupili su u
vezu s talijanskom »braćom«. Istaknuti peštanski
mason dr. Temesvary stajao je u pismenoj vezi s istak-
nutim talijanskim masonom, narodnim zastupnikom
prof. Bossiem, Sonninovim intimnim prijateljem, i
tražio objašnjenja o stanovištu talijanske masonerije
prema Madžarskoj. Korespondencija je prekinuta, kad
je Temesvary uvrijedio Bossia tvrdnjom, da je Italija
povrijedila savezničku dužnost time, što nije stupila
u rat uz centralne vlasti. Ova pisma slao je grof
Forgach u Rim službenim diplomatskim putem.

6. travnja 1915. g. dobio je dr. Temesvary od
Bossia brzojav, kojim ga odmah poziva na usmeni
dogovor u Italiju, jer da je stanje kritično (londonski
ugovor potpisan je 26. travnja), i da se ne smije ništa
propustiti, što bi moglo onemogućiti suradnju obaju
naroda. Temesvary je u sporazumu s Tiszom odmah
otputovao u Rim i 21. travnja bio u pratnji Bossievoj
primljen od Sonnina. Sonnino je stavio Tiszi usmene
prijedloge, koji su se sastojali u tome, da se Madžari
odcijepi od Austrije i stupe na stranu Italije, koja će
podupirati Madžare, da stvore Veliku Madžarsku.
Temesvary je donio ovu poruku Tiszi, ali Tisza o njoj
nije htio niti raspravljati, pa je tako 26. travnja
Sonnino potpisao tajni londonski ugovor. Londonski
je ugovor djelo internacionalne masonske akcije (ta-
lijanske i francuske masonerije), dok je pokušaj uspo-
stave talijansko-madžarskog saveza na račun Hrvata
bio učinjen pod egidom i službenom suradnjom Velike
simboličke lože Ugarske, pod čijom su zaštitom ra-
dile i lože na području bivše Hrvatske i Slavonije.
(Masonski historičar dr. Ferdo Šišić izdao je o po-
stanku londonskog ugovora posebnu knjigu pod na-
slovom »Predratna politika Italije i postanak london-
skoga pakta« (Pomorska biblioteka Jadranske straže
1933). To su njegovi članci, koji je napisao u »Po-
litici« g. 1933. U tim člancima odnosno knjizi pre-
šutio je on, iz razumljivih razloga, ulogu masonerije
u sklapanju londonskoga ugovora. Napose nije
istaknuo, da su se pregovori između Sonnina i Tisze
o stvaranju Velike Madžarske vodili preko mason-
skih funkcionara. Dru Šišiću bilo je glavno da do-
kaže, kako londonski ugovor nije išao za stvaranjem
posebne nezavisne Hrvatske, već da je Sonnino Rijeku
i Hrvatsko Primorje rezervirao za Veliku Madžarsku.)

Jugoslavenski odbor

Na početku rata našli su se izvan Austrije, bilo slučajno, bilo da su utekli, neki hrvatski političari, od kojih su se osobito isticali u kasnijem radu pok. Franjo Supilo i dr. Ante Trumbić. Oni su početkom veljače g. 1915. prosvjedovali protiv izjave grofa Tisze, koji je imajući pred očima lojalnu hrvatsko-srpsku koaliciju, hvalio solidarnost Hrvata s Mađarima u obrani austrougarske monarhije, a istupili su pred svjetsku javnost kao Odbor hrvatskih emigranata. Kad su hrvatski emigranti dobili pouzdane informacije i sami otkrili, da je izvršena izdaja nad hrvatskim primorskim krajevima time, što su oni londonskim ugovorom dani Italiji, udružili su se skupa s nekim srpskim i slovenskim političarima iz Austrougarske u Jugoslavenski odbor, koji se 30. travnja 1915. konstituirao u Parizu. Predsjednikom mu je izabran dr. Ante Trumbić. Jugoslavenski odbor smatrao je svojom glavnom zadaćom, da kao predstavnik svih Hrvata, Slovenaca i Srba iz Austrougarske vodi u prvom redu borbu protiv londonskoga ugovora.

Među hrvatskim emigrantima nalazili su se i dr. Hinko Hinković i dr. Franko Potočnjak, obojica slobodni zidari i članovi zagrebačke lože »Ljubav Bližnjega«. I oni su na svoj način vodili propagandu protiv nepravde, koja je učinjena Hrvatima, a budući da je masonerija, napose francuska, najviše kumovala londonskom ugovoru, nastojali su u masonskim ložama Francuske i ostalog svijeta da prikažu pravo stanje na Jadranskom moru.

Oni su zatražili pomoć i intervenciju kod srpskih slobodnih zidara, koji su također bili u emigraciji, pošto je vojska centralnih vlasti okupirala Srbiju. Sa-

stali su se u Parizu u stanu liječnika pok. dra Save Petrovića. Kako izvješćuje »Neimar« (1925. str. 383), na tom sastanku zaključeno je da se poduzme akcija u korist stvaranja zajedničke države Srba, Hrvata i Slovenaca. Prethodno su se složili o obliku i uređenju nove države u smislu kasnijeg vidovdanskog ustava. Istom tada je dr Sava Petrović intervenirao kod francuskih loža, da se dozvoli pristup hrvatskim masonima. Prvo predavanje održao je dr Hinko Hinković.

Dr Hinko Hinković

Dr Hinko Hinković rođen je u Vinici (kotar Varaždin) 1854. Rodom je bio Židov a zvao se Moses Heinrich. Na katolicizam je prešao samo zbog ženidbe. Bio je nemirni duh, pravi Ahasver. U mladosti se zagrijao za spiritizam, koji je koncem 19. vijeka u Hrvatskoj propagirao odvjetnik dr Gustav Gaj spiritističkim glasilom »Novo sunce«. Kao spiritist stao je udarati na katolicizam te je kao odvjetnik u Crkvenici pisao poznate pamflete protiv isusovaca zbog tzv. kraljevičke afere. Pored Supila i on je mnogo doprinio dekristianizaciji krajeva Hrvatskog primorja. Kao ljuti antiklerikalac, a razočaran spiritizmom, u kojem nije našao odgovor svojim sumnjama, ušao je u zagrebačku ložu »Ljubav bližnjega« a zatim i u politiku, u kojoj se odlikovao kao govornik, publicista i sudski branitelj. On je bio vođa obrane na zagrebačkom veleizdajničkom procesu protiv Srba. U obrani Srba i u napadajima na austro-ugarsko pravosuđe bio je tako energičan, da je i sam osuđen na šest mjeseci zatvora, od kojeg se spasio bijegom u inozemstvo. Izabran je za koalicionaškog zastupnika u Novoj Građiški na zadnjim saborskim izborima g. 1913. i mo-

gao se slobodno vratiti u domovinu, ali je iza sarajevskog atentata opet pobjegao.

Dr Hinković kao slobodni zidar našao je posredstvom srpskog masona dra Save Petrovića pristup u francuske masonske lože, koje su bile vrlo odlučan faktor u francuskom javnom životu. U svojim uspomnama, koje je g. 1927. dr Hinković iznio u knjizi »Iz velikog rata« (str. 185 i dalje) opisuje on, kako je evropsko-kontinentalna masonerija (osobito francuska i talijanska, za razliku od anglosaksonske) agresivno nacionalna, zazire od svih metafizičkih problema, areligiozna je i bavi se i te kako politikom. U Francuskoj i Italiji redovito se kroz lože ulazi u politički život, koji iz njih u mnogim važnim zgodama dobiva svoj pravac. Mnoge se vlade, iznosi dr Hinković, ruše i postavljaju u francuskom i talijanskom Velikom Orientu. Upliv slobodnog zidarstva na javni život u tim državama je neosporiv.

»S toga sam sa osobitim zadovoljstvom prihvatio priliku da sa dozvolom Velikoga Orijeanta francuskoga, t. j. matice francuskih loža u jednoj od pariskih loža »Fraternité des Peuples« (bratstvo naroda) govorim o cijelom sklopu za neupućene toli zapletenih pitanja, koja tvore jugoslavenski problem.«

29. ožujka 1917. održao je dr Hinković na svečanom sastanku svih pariskih loža u zgradi Velikog Orijeanta, rue Cadet 16. pod predsjedanjem senatora Debierrea predavanje protiv Austrije, iznijevši smrtne osude, koje su u to doba pale u banjalučkom procesu protiv bosanskih Srba, zatim težnje Hrvata i Srba za ujedinjenjem i londonski pakt. Predavanju su bili prisutni i neki talijanski masoni. Usprkos njihove žestoke oporbe prihvaćena je rezolucija protiv banjalučke osude, (Papa Benedikt XV. obratio se za intervenciju u

korist osuđenih preko španjolskog kralja na austrijskog cara tako da su osuđeni na smrt bili pomilovani), za ujedinjenje SHS u jednu državu te protiv povrede prava sa strane jedne države (Italije).

Predavanju je prisustvovao, kako iznosi dr Hinković i upotpunio ga dr E. B., kasniji ministar vanjskih poslova i predsjednik jedne savezničke države. On je postao nakon rata mason stupivši u ložu »Pravda Vi-tezi«.

Gornju rezoluciju donijele su glavne pariske i pokrajinske novine a poslane su i ložama izvan Pariza. Rezolucija je razdražila talijanske masone. »Ogorčenje je — opisuje dr Hinković — prodrlo iz slobodnozidarskih i u »profane« krugove, pa je talijanska štampa napala žestoko ne samo na predavača i Jugoslavena, već i na Grand Orient de France, koji da je omogućio ovakovu »sablazan«. Francuski Veliki Orient se branio te je tako došlo do ogorčenih okršaja u štampi između talijanskih i francuskih masona.«

U srpnju iste godine održan je u Parizu kongres latinskog slobodnog zidarstva. Na kongresu su zastupali talijansku masoneriju židov Ernesto Nathan počasni veliki meštar i bivši rimski načelnik, zatim veliki meštar kipar Ettore Ferrari, nadalje Belenda i Maoni. Talijanski su masoni tražili, da francuska masonerija desavuirala gornju rezoluciju protiv londonskog pakta. Francuzi ipak nijesu popustili. U izvještaju o kongresu u »Tempsu« čak je izašlo, da je kongres prihvatio rezoluciju u kojoj se traži, da se narodi pod Austro-ugarskom plebiscitom izjave za prisajedinjenje svojim nacionalnim državama. Uslijed tog izvještaja, koji nije bio tačan, jer takve rezolucije nema u službenom protokolu, nastala je u Italiji bura ogorčenja, koje su dijelili i sami masoni. Oni su prisilili Velikog meštra E.

Ferraria da dade ostavku. Velikim meštrov opet je izabran Nathan, jer je on bio smatran garancijom, da se ne će dozvoliti da se dira u nepovredivost londonskog ugovora.

Dr Hinković vratio se nakon rata u Zagreb, gdje je razočaran nad posljedicama svog javnog i masonskog rada konačno istupio iz lože te se dao na teosofiju, koja je također masonski sport. Nakon smrti svoje supruge, koja je umrla (1928) kao prava katolikinja, stao je nastojanjem i pod vodstvom župnika msgra dra Beluhana proučavati katoličku vjeru, koju po vlastitom priznanju nije poznao, iako ju je vrlo žestoko napadao. Konačno se pred smrt 1929. sasvim obratio i umro kao pravi katolik, požalivši uvrede nanesene Crkvi. Za vrijeme duhovnih razgovora s drom Beluhanom izjavio je dr Hinković o slobodnom zidarstvu: »Imponiralo mi je svojim humanitarnim cimerom framazonstvo te sam se pridružio slobodnim zidarima željan plemenitog rada na korist bližnjega. Kad sam upoznao njihov proračunani egoizam, ja sam ih prezreo i ostavio veleći sam sebi: Nedostojno je dra Hinkovića da bude među ovakovom čeljadi«. Msgr dr Beluhan opisao je duševni preokret dra Hinkovića u veoma poučnoj knjižici pod naslovom »Obraćanje dra Hinka Hinkovića«. Zagreb 1934. Gornji je citat na str. 26.

Dr Franko Potočnjak

Drugi poznatiji slobodni zidar među hrvatskim emigrantima bio je dr Franko Potočnjak, koji svoj rad ili bolje reći svoje kverulantstvo opisuje u nekoliko knjiga »Iz emigracije« (Zagreb, 1919. Štamparija Ignj. Granitza. Komisija Knjižare Mirka Breyera). I on je bio prije rata neko vrijeme zastupnik koalicije u hrvat-

skom saboru a počeo je svoj rad kao žestoki antiklerikalac. Iz Crkvenice je mogao koncem g. 1914. poći u Rim, jer su masoni bili u milosti bana dra Skerlecza a on, kao notorni mason, nije pobuđivao sumnju. U emigraciji je vječno prigovarao radu Supila i dra Trumbića. Karakteristično je, da u svojoj knjizi (I. str. 23 i dalje) napada dra Trumbića, što je kao predsjednik Jugoslavenskog odbora posjetio tadašnjeg državnoga tajnika kardinala Gasparria, da ga informira i zainteresira za hrvatsku stvar na Jadranskom moru, dok naprotiv hvali »nekolicinu naših slobodnih zidara«, što su agitirali kod francuskog slobodnog zidarstva. O njegovu značenju u Francuskoj piše dr Potočnjak (str. 29):

»Suvišno je da se riječ potroši o tome, ko su slobodni zidari u Francuskoj i što znače, kada je poznata činjenica, da su to najprosvjetljeniji (?) i najuplivniji duhovi i da skoro nema nikoga koji bi se bio izdigao na površinu javnog života a da nije prošao retortu masonskog djelovanja i posmatranja. Nikakvo stoga čudo da se je zbog te akcije u Francuskoj bila u Italiji podigla kuka i motika i došlo do toga da su masonske novine i udruženja u Francuskoj bili izloženi najgorim napadajima sa strane talijanskih novina i samih — masona.«

Dr Franko Potočnjak bio je u velikoj milosti kod predsjednika srpske vlade Pašića i drugih srpskih mjerodavnih faktora. Na vijećanjima između predstavnika Jugoslavenskog odbora i srpske vlade na Krfu g. 1917. zagovarao je najčišći centralizam i unitarizam protiv stanovišta dra Trumbića. On je došao na misao, da se obrati masonskom Vrhovnom Savjetu Srbije, neka bi taj poduzeo korake kod Talijanskog Velikog Orijenta u pitanju londonskog ugovora odnosno ja-

dranskih krajeva, namijenjenih Italiji. On je u tu svrhu izradio i predložio adresu, kojom bi se masonski Vrhovni Savjet Srbije obratio talijanskoj masoneriji te se bio dogovorio s »Najmoćnijim suverenom vrhovnog savjeta Srbije« br. Georgom Weifertom i predsjednikom vlade Pašićem, da putuje u Pariz i Marseilles radi intervencije kod talijanskih masona. Međutim, kako priča sam dr Potočnjak, srpska i francuska vlada uskratila su putnicu i vizum, jer da ga je Srđan Tucić denuncirao, da je austrijski špijun. Tako od Potočnjakove misije kod talijanskih masona ne bi ništa.

Iza rata dr Franko Potočnjak pokušao je opet igrati političku ulogu u Hrvatskoj. U pokrajinskoj vladi Hrvatske i Slavonije, kojoj je na čelu bio kao ban dr Matko Laginja, bio je dr Potočnjak podban kao radikalni t. j. Pašićev pouzdanik. God. 1922. imenovan je državnim savjetnikom, a god. 1924. penzioniran. Povukao se iz aktivne politike i izdao četiri sveska svojih polemičkih uspomena »Iz emigracije«. Umro je početkom 1932. i pokopan je bez svećenika, jer je tako odredio u oporuci.

Karakteristično je, da dr Franko Potočnjak nije mogao povesti svoju akciju u ime srpske masonerije. Čini se, da srpskim masonima (kao ni Pašiću) nije konveniralo, da se zbog londonskog ugovora, koji je bio sav na štetu Hrvata i Slovenaca, svađaju s talijanskom braćom. Značajnije za njihovo raspoloženje je ta okolnost, što za vrijeme rata u apelima »Najmoćnijeg suverena« i Velikog komandera Georga Weiferta svim Vrhovnim savjetima, Velikim Orijentima i časnim ložama svijeta kao i u adresi na Wilsona (Neimar g. 1922. br. 5 i br. 7) nema ni cigle riječi o jadranskom pitanju, niti najmanjeg tračka protesta protiv londonskog pakta i nepravednih aspiracija Italije.

Vrhovni je naime savjet Srbije radio u najužoj vezi s Pašićem. Pašićev program — kako to javno tvrdi u svojoj knjizi »Iz velikog rata« (str. 154) mason dr Hinko Hinković —, bio je ovaj:

»Pašić je imao pod cimerom jugoslavenstva vazda na umu u prvom redu samo ujedinjenje Srba i onih krajeva, što ih srpski šoviniste smatraju srpskima: dočim je Hrvatima i Slovencima imalo biti prepušteno na volju, hoće li se da pridruže pod egidom t. j. pod hegemonijom Srba. Stoga se on nije nikada zvanično protivio prohtjevima talijanskim na naše krajeve.«

Hinković citira izjavu, koju je Pašić u proljeće g. 1916. dao u Petrogradu. On je među ostalim rekao: »Mi Srbi ne možemo ne priznati neosporivo pravo Italije na hegemoniju na obalama jadranskim. I mi težimo k moru, ali ne tražimo nipošto ratnih luka, da ondje držimo mornaricu. Jedino o čem nastojimo, jest da dobijemo jedan ekonomski izlaz.«

To bijaše taman priznanje londonskoga ugovora — i još preko toga, zaključuje dr Hinković. Eto, izgleda, pravog razloga, zašto dr Potočnjak, koji je inače bio Pašićevo oružje protiv dra Trumbića i Supila, nije mogao povesti svoju akciju.

Rad zagrebačkih masona iza korote za Franjom Josipom

Ostavili smo zagrebačke masone u dubokoj tromjesečnoj koroti »za plemenitim i nezaboravnim Gospodarem« Franjom Josipom I. Loža »Ljubavi bližnjega« marljivo je radila pod zaštitom svojih visokih protektora na vlasti u Pešti i Zagrebu. Koalicija, koja je bila čitavo vrijeme rata gubernamentalna stranka, na čiju se lojalnost ugarski ministarski predsjednik grof Tisza uvijek pozivao protiv hrvatske emigracije, štitila je masoneriju, jer su masoni u njoj imali glavnu riječ. Druga pak zagrebačka loža »Maksimilijan Vrhovac«, koju je u drugoj polovini god. 1913. osnovalo sedamnaestero braće i osamnaesti Davorin Trstenjak, prvi njezin starješina i ideolog, bila je početkom rata uslijed malog broja članova, od kojih su neki bili uzeti u vojsku, obustavila svoj rad obavijestivši o tome svoju vrhovnu masonsku vlast u Pešti.

Međutim god. 1917. nešto uslijed ruske revolucije, nešto uslijed novoga kursa cara Karla a djelomično i zbog klonulosti austrougarske vojske na ratištima osjećalo se popuštanje ratnog pritiska. Loža »Ljubav bližnjega« odlučila je povesti jaču akciju za širenje svoje ideologije. U tu svrhu zaključila je izdavati »Prosvjetnu biblioteku« za inteligenciju. Urednik joj je bio dr Ivan Bojničić. Objelodanjeni su prijevodi Montesquieuove »Veličine i propasti Rimljana« (preveo Ivan Rabar), Juniusovih pisama (priređio dr Vinko Kriško-

vić), Rooseveltova »Demokratizma« (preveo Janko Ibler), Rousseauova »Društvenog ugovora« (preveo dr Milan Gruber) i Machiavellieva »Il principe« (preveo dr Dominiković) te Nodilovih eseja (priređio dr Adolf Mihalić). U oktobru iste godine obnovila svoj rad i loža »Maksimilijan Vrhovac«, jer se iz vojske vratio dovoljan broj članova.

Uporedo s »Prosvjetnom bibliotekom« pokrenuli masoni akciju za osnivanje velikog štamparskog zavoda u Zagrebu sa filijalama u Osijeku i na Rijeci. Do jeftinog kapitala došli su preko banaka, u kojima su masoni bili uplivni faktori (Živnostenska, današnja Jugoslavenska banka, Obrtna banka, Hrvatska komercijalna banka, Eskomptna banka, Prva hrvatska štedionica i druge), a podloga su bile »Hrvatska Tiskara« i Pučka tiskara, koju je bivši socijalistički prvak Juraj Demetrović preuzeo od socijalističke stranke nakon što se s njom razišao. Novi masonski Hrvatski (kasnije Jugoslavenski) štamparski zavod kupio je od nekada Strossmayerove Dioničke tiskare, koja je došla u slabe vode, veliku kuću u Marovskoj ulici. Vodstvo su preuzeli masoni stampari Boranić, Krbavac i drugi. Tom transakcijom došli su masoni do najvećeg štamparskog poduzeća u Hrvatskoj, putem kojeg su imali jačim tempom provoditi masonsku akciju.

U organiziranju Hrvatskog štamparskog zavoda imali su vodstvenu riječ dva novinara, koji će igrati važnu ulogu u kasnijoj politici. Prvi je T o n i S c h l e g e l, tadašnji urednik njemačkog dnevnika »Agramer Tagblatt«, bivši katolički svećenik, koji je već god. 1905. zbacio mantiju i prešao na protestantizam te stupio u redakciju naprednjačkog »Pokreta«. On je do svoje smrti god. 1929. bio član »Maksimilijana Vrhovca«, kojemu je oporučno ostavio svoju biblioteku.

Stockholmska konferencija

Drugi je Juraj Demetrović, koji je dezertirao iz socijalističke stranke ponijevši sa sobom Pučku tiskaru. On se spremao da stupi u masone. Kvalifikacije, koje su ga preporučivale za člana masonerije, iznosi njegov nekadašnji socijalistički drug Vitomir Korać, kasniji ministar, u svojoj »Povjesti radničkog pokreta« (knjiga I. str. 238):

»U Stockholmu je god. 1917. bila sazvana međunarodna socijalistička konferencija. Grof Czernin, tadašnji austrougarski ministar vanjskih poslova, razvio je akciju, da upotrijebi austrougarsku socijalnu demokraciju u službu spasavanja Austrougarske. Tome se on mogao opravdano nadati, jer se austrijska kao i njemačka socijalna demokracija na početku rata stavila u službu svojih država. »Sam ugledni bečki »Arbeiter Zeitung«, iznosi g. Korać (str. 235), prvih dana ratne krize pisao je o »ušljivim Srbima« radi kojih treba da prolijeva svoju krv plemeniti i kulturni organizovani austrijski socijalistički radnik«. Po prirodi stvari imali su naročitu ulogu da odigraju jugoslavenski socijalisti. Oni su imali da pred svjetskim socijalističkim pokretom na svoj način i u obliku, koji je povoljan za Austrougarsku, traže »mir bez aneksija i kontribucija«. Socijalisti u Zagrebu to su dobro vidjeli i opažali te su se čuvali da ne padnu na lijepak. Stavljena je bila ponuda samom Koraću, da u ime hrvatskih socijalista ode u Stockholm. Vlada će mu dati pasoš i po potrebi i putni trošak, a jedina će obveza biti, da u sporazumu s drugim, osobito bečkim i peštanskim socijalistima, podupre akciju za ostvarenje mira. Korać se izvukao iz te stvari.

»No mnogo konkretnija i ozbiljnija bila je druga ponuda. Jedan od tadašnjih vođa našega pokreta (to je bio Juraj Demetrović!) u jednom naročito sazvanom razgovoru sa mnom i drom Miškom Radoševićem tražio je od nas legitimaciju, da u ime partije otputuje na Stockholmski kongres. Tamo će učiniti ono, što će se od njega u Beču tražiti, a kao protuuslugu imali bismo to, što bi se u Beču uvažili naši prijedlozi za rješenje jugoslavenskog problema. Ovu je ponudu osnivao na svojim razgovorima s vođama peštanskih i bečkih socijalista, a naročito na prijedlozima dra Karla Rennera, tadašnjeg vrlo uticajnog bečkog socijalističkog političara. Poslije vrlo opširne diskusije između nas trojice nismo se složili, jer sam ja i dr Radošević tome shvaćanju i prijedlozima bili protivni. Dotični je konačno tražio toleranciju od naše strane, da on to učini u svoje ime i na svoju odgovornost, a jedan od nas da u ime stranke ide u Stockholm i tamo zauzme protivno gledište. No nas dvojica ni na to nijesmo pristali.«

Polovicom god. 1917. Juraj Demetrović pokrenuo je »Hrvatsku (kasnije Jugoslavensku) Njivu« a 1918. stupio je u ložu »Maksimilijan Vrhovac«. U isto vrijeme stupili su u istu ložu Slavo Jutriša, prof. dr Drago Perović i drugi.

Usporedo s »Hrvatskom Njivom«, koja je ulaskom Demetrovićevim u ložu postala i formalno organ za širenje masonskih nazora među inteligencijom kao na pr. danas beogradska masonska »Javnost«, oživjela je akcija za osnutak Sociološkog društva. To je bila još predratna zamisao lože, da preko rasprava o sociološkim problemima širi svoju ideologiju. Kako smo već spomenuli, masoni su god. 1914. tik pred rat aranžirali u Zagrebu antialkoholnu izložbu, čijem su otvo-

renju prisustvovali i izaslanici srpskih masona iz Beograda Jova Aleksijević i Dimitrije Biba (Masonerija u Hrvatskoj, Treći dio, str. 16. str. X). Oni su htjeli osnovati sociološki muzej i bili su već za nj podnijeli vladi na odobrenje pravila, ali je u to buknuo rat. Sada je, g. 1918., br. Juraj Demetrović pokrenuo ponovno tu akciju i vlada je Narodnog Vijeća, u kome su masoni vedrili i oblačili, odmah odobrila pravila za Sociološko društvo, koje je zamisao i tvorevina masonska i kojim upravljaju i rukovode masoni, a jedino da opsjene javnost, izaberu u njegov odbor kojeg nemasona za štafažu. Čim su odobrena pravila društva, ovako je konstituiran i njegov privremeni odbor:

Predsjednik dr Adolf Mihalić, potpredsjednik dr A. Bazala, tajnik dr Miljenko Marković. Članovi odbora: Ivan Ancel, Dušan Birač, Juraj Demetrović, Mate Jurković, Slavo Jutriša, dr Vladimir Katičić, dr Svetomir Korporić, dr Milan Kresser, dr Josip Lochert, Edo Marković, dr Dragutin Mašek, Toni Schlegel, dr Stjepan Srkulj, dr Radenko Stanković. (Upućujemo na popis masona iz g. 1918. na koncu ove brošure, da se vidi, koji su od ove gospode bili god. 1918. masoni).

Sukobi u masoneriji

Iako je vanjski zamah loža bio velik, među njima vladao je dubok razdor. Između obiju loža, odnosno njihovih većina, bilo je još nepročišćenih računa. Članovi »Maksimilijana Vrhovca«, koji su u javnom životu sve više nastupali kao protivnici Austrije i integralni Jugoslaveni, bili su još uvijek kivni na braću iz lože »Ljubav bližnjega«, što su iz nje morali seliti zbog reakcionarstva i anacionalnosti većine tamošnje braće židovske vjeroispovijesti, koja su ih sa svoje stranc

optuživala zbog antisemitizma. Temperamentna braća »Maksimilijana Vrhovca« dr Roko Joković, dr Rad. St., Davorin Trstenjak i osobito brat Veljko Tomić, predbacivali su masonima Židovima nepatriotsko i nemasonske držanje, budući da su oni, — kako je to i sasvim razumljivo — bili oportunisti i računčizije.

I u samoj loži »Ljubavi bližnjega« bila je jaka struja »nacionalnih« masona, koji su kao težak teret osjećali gospodstvo svoje bogate židovske braće. Između njih su bile trzavice i svađe, koje su dovodile gotovo do fizičkih razračunavanja. U to je došao prekrat koncem listopada 1918. Već 2. studenoga dala je peštanska Velika loža načelno dozvolu ložama u Hrvatskoj »Ljubavi bližnjega«, »Maksimilijanu Vrhovcu« i osječkoj »Budnosti« da se odcijepi od njezine vrhovne vlasti i da konstituiraju svoju masonsku vrhovnu vlast. U tom smislu loža »Ljubavi bližnjega« odmah je od Narodnog Vijeća zatražila promjenu pravila u smislu, da više ne potpada pod peštansku veliku ložu. Već 24. studenoga, Narodno Vijeće, odnosno njegovo povjereništvo za nutarnje poslove (povjerenik dr Srđan Budisavljević), odobrava promjenu pravila. Ova ekspeditivnost Narodnog Vijeća ne smije nikoga začuditi, jer su u Narodnom Vijeću masoni bili vrlo uplivni. Sami se masoni hvale (»Neimar« 1926. str. 455) u nekrologu masonu Vilimu Bukšegu, (koji je bio član lože, o čemu opširno priča Korać u svojoj povijesti), »da se njegovoj (Bukšegovoj) energičnoj intervenciji ima zahvaliti, što je pokušaj decembarske pobune krajem 1918. protiv novog stanja u Zagrebu onako brzo ugušen i red i mir povraćen.« Treba dodati, da je »brat« Bukšeg bio od Narodnog vijeća poslan, da preuzme austrougarsku ratnu mornaricu u Pulju i da je sa Krfa, gdje su boravili tada

antantina flota i jedan dio srpske vlade, donio Narodnom vijeću vrlo važne i sudbonosne informacije, koje je on povjerio samo Svetozaru Pribićeviću a ne Narodnom vijeću.

Srpska vlada na Krfu preko Bukšega i Tresića-Pavičića informirala je Pribićevića o sporu između dra Trumbića i Pašića i o ženevskom paktu. Na temelju tih informacija Pribićević je požurio polazak Narodnog vijeća u Beograd i ujedinjenje, čime je bio opozvan ženevski pakt, po kojemu je država SHS imala biti podijeljena na teritorij Narodnog Vijeća i teritorij Kraljevine Srbije.

Sada je u zagrebačkim ložama nastalo pitanje, kako da se osnuje vrhovna masonska vlast. Budući da je loža »Ljubav bližnjega« bila gruntovna vlasnica hrama u Mošinskijevoj ulici, kod braće iz »Maksimilijana Vrhovca«, koja su sada zbog novih političkih prilika vodila odlučnu riječ u zagrebačkoj masoneriji, a s njima su nastupali i »nacionalni« t. j. jugoslaven-ski članovi »Ljubavi bližnjega«, rasle su zazubice za hramom u Mošinskijevoj ulici. Braća iz »Maksimilijana Vrhovca« bili su tek trpljeni gosti u Mošinskijevoj ulici, gdje su gospodarila »braća« židovi, čijim je novcima i izgrađena ta kuća pa su oni bili svijesni svoje važnosti. Zato su članovi »Maksimilijana Vrhovca« energično tražili, da se loža »Ljubav bližnjega« kao najstarija tobože počasti time, da se ona pretvori u Veliku ložu, a da braća iz »Ljubavi bližnjega« pređu u »Maksimilijan Vrhovac« ili da osnuju novu ložu. Na taj način imovina lože »Ljubavi bližnjega« prešla bi privremeno na novu veliku ložu t. j. bila bi vlasništvo svih sadašnjih i budućih zagrebačkih loža, a ne uključivo jedne, u kojoj su gazde Židovi. Kasnije, kad se bude osnovala zajednička Velika loža

sa srpskim masonstvom, likvidirat će zagrebačka velika loža a hram će biti vlasništvo sve zagrebačke masonerije. Većina članstva »Ljubavi bližnjega« vidjela je dobro, kamo smjera »počast« članova »Maksimilijana Vrhovca«. Oni su naime htjeli ložu »Ljubav bližnjega« lišiti njezine imovine t. j. njezine kuće, koja je doduše bila hipotekarno zadužena, ali je ipak reprezentirala veliku novčanu vrijednost. Stoga su se oni tom prijedlogu žestoko opirali tražeći da se osnuje nova velika loža, a da se »Ljubav bližnjega« pusti na miru. Da provedu svoj plan, manjina »nacionalnih« članova »Ljubavi bližnjega« napravi na radu od 2. siječnja 1919. prepad i izbriše 11 najbuntovnijih članova radi »nepatriotskih« čina t. zv. austrijanštine i nepoštenih djela (krive prisege). Od 78 članova ostade u loži 67 njih. Kad su ostali vidjeli tu odlučnost i nesmiljenost svojih protivnika, ustuknuli su. Na skupnom radu svih triju loža (Ljubavi bližnjega, Maksimilijana Vrhovca i Budnosti) konstituirana je nova masonska velika vlast pod imenom »Jugoslavenska Matica Loža Ljubavi bližnjega«. Prvim njezinim starješinom izabran je dr Adolf Mihalić, koji je posvema pristajao uz »nacionalne« odnosno jugoslaven-ske elemente.

Sad je trebalo likvidirati ložu »Ljubavi bližnjega«. Na njezinom zadnjem radu 16. siječnja u prisustvu samo 11 braće većinom glasova zaključeno je, da se loža »uspava« a da braća dobiju otpusnicu, na temelju koje mogu pristupiti bilo u koju dosadašnju ložu ili osnovati novu. Imetak će se prenijeti na istoimenu veliku ložu. Ujedno je zaključeno, da se osnuje umjesto »Ljubavi bližnjega« nova loža pod imenom »Ivan grof Draškovića«, da se tako ovjekovječi uspomena prvog hrvatskog velikog meštra u 18. vijeku. U nju

su stupila ona braća, koja su izvojevala pobjedu nad židovskom braćom i likvidirala ložu »Ljubav bližnjega«. Velika većina židova povukla se i nije pristupila ni u jednu ložu, čekajući bolje dane. (Kasnije su stupili u novu ložu »Pravednost«.) Prijašnji starješina »Ljubavi bližnjega« Adolf Rosenfeld s još nekom braćom zatražio je od »Jug. Matice Lože Ljubavi bližnjega« dozvolu da osnuje masonsku radionicu (ložu) u Zagrebu pod imenom »Sloboda, jednakost, bratstvo«, ali mu to nije dozvoljeno, jer se nije htjelo dozvoliti grupiranje nezadovoljnika u posebnoj loži.

Masonski »vaskrs«

Kroz to vrijeme počeli su se u Srbiji pribirati članovi srpskih loža, koje su radile pod zaštitom Vrhovnog savjeta Srbije. Već 6. veljače došao je u Zagreb izaslanik Vrhovnog savjeta Srbije Veliki kancelar Jova Aleksijević i između njega i predstavnika »Matice lože Ljubavi bližnjega« zaključeno je, da se na jednoj vanrednoj skupštini svih slobodnih zidara države SHS provede fuzija cjelokupne masonerije tako da se osnuje Velika loža SHS sa sjedištem u Beogradu i da pod njezinu zaštitu stupe sve postojeće lože, dok će Jugoslavenska matica loža Ljubavi bližnjega likvidirati. 9. lipnja održana je u Zagrebu konstituirajuća skupština Velike lože SHS »Jugoslavija« sa sjedištem u Beogradu. Na njoj je prihvaćena konstitucija nove velike lože a za velikog majstora izabran je br. Georg Weifert, suvereni veliki komander 33. stupnja Vrhovnog savjeta Srbije. Za prvog zamjenika velikog majstora izabran je veliki meštar likvidirane »Jugoslavenske matice lože Ljubavi bližnjega«, brat dr Adolf Mihalić a za drugog zamjenika

Dušan Miličević, zastupnik suverenog velikog komandera. Velikim tajnikom izabran je Jova Aleksijević, veliki kancelar Vrhovnog savjeta Srbije, a za velikog besjednika Veljko Tomić, starješina nove lože »Ivan grof Drašković«. Vrhovni savjet Srbije dakako nije likvidirao, već ostao raditi i dalje kao prava vrhovna masonška vlast.

Glede sudbine imovine likvidirane lože »Ljubavi bližnjega« odnosno ložinske zgrade u Mošinskijevoj ulici zaključila su braća, da će podržavati fikciju, da loža još postoji, budući da je u grunтовnici ona još bila upisana kao vlasnik a policiji nije bila prijavljena njezina likvidacija. U tu svrhu bio je izabran jedan međuložinski odbor, kojem je bio na čelu dr Adolf Mihalić i on je u prijavama policiji fungirao kao starješina likvidirane lože. Ovo zavaravanje vlasti s tobožnjim funkcioniranjem lože bit će kamen mali smutnje velike u zagrebačkim masonskim redovima, jer će nezadovoljni članovi utrnule »Ljubavi bližnjega« zbog njezine bogate baštine pokušati da uspostave ložu »Ljubav bližnjega« makar i kao zakutnu. Ali o tom u budućim brošurama!

Na konstituenti velike lože u Zagrebu zagrebački masoni u besprimjernom su oduševljenju klicali velikom majstoru Georgu Weifertu, kad je u svom proglasu konstatirao, da se masonima ne bi moglo u neskrupnost upisati, ako konstatuju istinu, da su pri stvaranju ujedinjenja Srba, Hrvata i Slovenaca pri-njeli i oni, jugoslavenski masoni, nekoliko kubnih blokova u temelje njegove...

Veliki majstor u svojoj besjedi nagovijestao je ujedinjavanjem masonstva iz Srbije, Hrvatske i Slovenije masonski »vaskrs«. Sjajne perspektive otvarale

su se masonima i njihovo veselje nije mogla pomutiti ni okupacija hrvatskih krajeva na temelju londonskog ugovora. U Italiji je bila na vlasti vlada br. Nittia, a br. Gabriele d'Annunzio spremao se da okupira i Rijeku, pa čemu bi se masoni zabrinjavali. Izgledalo je da ništa ne stoji na putu masonizaciji »vascelog jugoslavenstva«.

Popis slobodnih zidara

Koncem god. 1918. t. j. dok su lože u Hrvatskoj bile pod zaštitom Velike lože Ugarske, u popisu Velike lože bili su ovi članovi:

Članovi lože »Ijubav bližnjega« u Zagrebu

Badalić Viktor, Bauer Bruno arh., Bojničić Ivan dr pok., Bojničić Stjepan glumac pok., Boranić Stjepan tiskar, Breyer Mirko knjižar, Bručić Gustav, Bubanović Fran dr, Csikos-Sessia Bela slikar, pok., Csikos-Gerešanin Stjepan, Danes Jaroslav Mitrovica, David Viktor Osijek, Dominković Stjepan, Ehrman Salamun suvlasnik firme Bothe i Ehrmann, Farkaš Vatroslav, Fellner Otto Osijek, Fischer Ignatz graditelj, Fedor Julije, Nagy Varad, Frangeš Simeon novinar, Gjurić Niko, Heinzl Dragutin ing., Herzog dr Ivan liječnik, Hinković dr Hinko Crkvenica, Hofbauer Vilim Dragutin Osijek, Hofmann Hugo pok., Hrubby Anton J., Katičić dr Vladimir liječnik, Kern Henrik, Knopfmacher Bartul Sarajevo, Koch Ferdinand, prof., Koller Levin, Kostić dr Milan Mitrovica (sada Zemun), Krešić Milan pok., Krbavac Andrija štampar (sada

Osijek), Krišković dr Vladimir Rijeka, Kučenjak Dragutin Osijek, Krizman dr. Hinko (sada Varaždin), Krizman Tomislav slikar, Leitgeb Mikša, Liebermann Dragutin dr, Lihl Dragutin, Lux Ivan Franjo, Mandrović Adam, Marjanović Milan (bivši šef Pres-biroa), Marković Edo direktor Prizada, Mažuranić Josip, Mazzura dr Lav pok., Mihalić dr Adolf pok., Hrčić Frano ban. činovnik Samobor, Mikolasch Bodog Srećko Trst, Milčinović Andrija, Milutinović Milutin, Mosinger Reszo fotograf, Njemčić dr Bogdan, Novosel dr Dragan pok., Oswald Janko, Pavušek Josip Pregrada, Pfeiffer Julije Nova Gradiška, Plavšić Dušan (bivši direktor bivše Balkan banke), Plazzeriano Viktor Varaždin, Popović dr Dušan, Potočnjak dr Franko pok., Prister Gvido pok., Rado dr Jenö, Ravertha Ivan, Riesner Valerian Karlovac, Rojc dr Anton, Rosenberg Jenö Sisak, Scheuer F. H. Robert, Scholler dr Vatroslav, Schwartz dr Igo, Schwartz dr Milan liječnik, Simon Dragutin Bjelovar, Sorger Julije Osijek, Stern Otto pok., Šverljuga dr Stanko (ušao g. 1915.), Tadejević Zvonimir Velika Gorica, Tkalčić Juraj glazbenik, Tkalčić Vladimir prof., Tribuhović Dušan Vrgin Most, Tučan dr Fran prof., Valdec Rudolf kipar pok., Valjavec dr Julijan, Vidman Milan Petrovaradin, Vidrić dr Vladimir, Weiss dr Oskar, Weismayer Oskar Osijek, Winkler Ferdo Budapest, Zec dr Ranko, Zec Miklos.

Članovi »Maksimilijana Vrhovca« u Zsgrebu

Birač Dušan, Demetrović Juraj, Dutković Ante pok., Grund Arnošt glumac pok., Herceg Matija, Joković dr Roko, Jutriša Slavo direktor »Novosti«, Knežević Gedeon, Milić Lujo Slano (Dalmacija), Milić

L. Milan (brat Tonka Milića), Perović dr Drago, prof., Petrović Aleksandar, Peyer Alfred Karlovac, Praunspenger Fileus, Rubignoni dr Vjekoslav Trogir, Stanković dr Radenko liječnik, Šenoa dr Branimir, Tomasić dr Ljuba bivši predsjednik Senata, Tomić Veljko bank. direktor, Trstenjak Davorin, Vurdelja Ilija, Zemljak Milan direktor »Ilovca«.

Članovi lože »Budnost« u Osijeku

Jakovljević Marko, Mihočinović Plavšić Čedomil, Mijalković Dmitar, Plazzeriano Emil, Poljak dr Fran direktor propalog Gospodarskog društva, Vranešević dr Dušan.

Članovi nekadašnje »Hrvatske Vile« u Zagrebu

Ballasko Ivan, Dutković Ante, Fischbäch Robert, Folnegović Fran, Kosovac Stjepan i Pečić Josip.

MASONERIJA U HRVATSKOJ

Nitko dosada nije pokušao prikazati noviju hrvatsku povijest tako, da uzme u obzir i rad slobodnih zidara. Mnoge stranice naše povijesti bit će jasnije, kad se uzme u obzir rad i pogubni utjecaj loža.

Brošura »Masonerija u Hrvatskoj« (I. Dio), rasprodano.

»Masonerija u Hrvatskoj — Drugi dio« obrađuje zanimljivo razdoblje od 1903. do 1912. Tu su izneseni zanimljivi podatci, koji na poseban način osvijetljaju našu noviju povijest.

»Masonerija u Hrvatskoj — III. dio« nastavlja obrađivanjem rada masonerije od 1912.—1916. Veoma zanimljivo su obrađena poglavlja »Masonerija i naprednjaci, Veze sa srpskom masonerijom te Masonerija i sarajevski atentat.

OD MATERIJALIZMA K RELIGIJI

U ovom dvobroju, najveći hrvatski suvremeni filozof dr Stj. Zimmermann, razlaže problem metafizike na lak i razumljiv način.

Dugo je naša omladina očekivala ovako jasnu i odlučnu riječ, koja će joj pokazati pravi put u šumi problema, koji postavlja današnji svijet o svrsi i smislu života.

MATIJA GUBEC

U ovom broju bavi se prof. P. Grgec historijskim likom Matije Gubca, borca i mučenika za prava hrvatskih seljaka. Svojom poznatom rutinom i na temelju historijskih dokaza pisac obara mnoga neispravna mišljenja. Danas, u doba hrvatskog seljačkog pokreta, mora svaki da zna istinu o »muškoj puntariji« i »seljačkom kralju«.

KOMUNISTIČKE KRILATICE

U ovoj brošuri je dr. B. Perović iznio zanimljive podatke o nepoštenom načinu komunističke borbe. Tu su lijepo i vješto izneseni odgovori na komunističke prigovore protiv Crkve (Katolici i kapitalizam — Revolucija — »Blagoslov oružja« — Gradnja crkava u Zagrebu i t. d.).

NOVA KOMUNISTIČKA TAKTIKA NA DJELU

Tko hoće da u pravom svijetlu prosudi rad Kominterne i njezine taktike, iza VII. kongresa, neka čita ovu brošuru. U njoj se sa dokumentima pokazuje laž komunističke demokracije, laž komunističkog pacifizma, tajni računi u borbi protiv fašizmu, te konačno što je sa demokratizacijom Rusije. Ova brošura je neophodno potrebna u borbi protiv komunizmu.